

ПЕРСПЕКТИВИ ПРОТЕСТАНТСЬКОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ УКРАЇНИ

У статті досліджується досвід персональної і групової етики протестантських журналістів, що спирається на релігійні переконання та є підґрунтям професійної й громадської діяльності.

Ключові слова: журналістика, медіа, протестант, цінності, Біблія.

Постановка проблеми. Сьогодні релігії відіграють дедалі помітнішу роль як джерело цінності та ідентичності, етичних процесів і відповідної ідеології. Поширення ліберальної демократії на пострадянському просторі, доступність комунікативних технологій збільшують шанси релігійних спільнот на конкуренцію в медіапросторі. Це диктує потребу у вивченні, зокрема, комунікації українських протестантів, конфесії, що за умови збереження темпів зростання може в наступному десятилітті стати третім за кількістю релігійним утворенням України. Тож медіа й релігія, інтегруючись, утворюють вагомий сегмент публічної сфери суспільства, тема їх взаємовпливу стає дедалі актуальнішою, але водночас залишається однією з найменш досліджуваних.

Аналіз актуальних досліджень. На Заході давно сформувалася традиція протестантської журналістики, на ниві якої активно працювали М. Елліотт, М. Шампер, В. Заватські, Дж. Мак-Нейл, М. Мойл, Г. Деві, Б. Мілн. В Україні ця традиція існувала до 1917 року, а в західних областях – до Другої світової війни, але була перервана радянською дійсністю. Нещодавно науковці, викладачі, практики релігійної комунікації, журналісти, а також усі, хто цікавиться питаннями медіатизації релігійної сфери в незалежній Україні, отримали перше повне та всебічне дослідження такого великого і важливого розділу цієї тематики, як протестантська журналістика. Це книга М. Балаклицького “Медіатизація протестантизму в Україні 1991–2010 років” (2011), що стала першим вітчизняним дослідженням цієї теми. З 2006 року автор випускає інтернет-газету “Путь”, очолює регіональну прес-службу адвентистської церкви, є автором сотень журналістських публікацій у мережевих і друкованих виданнях.

Метою статті є аналіз подальшої можливості розвитку в Україні протестантської журналістики, її ролі у вирішенні моральних проблем суспільства та участі в утвердженні української державності.

Виклад основного матеріалу. Четверта влада незалежних ЗМІ є неодмінною складовою демократичного ладу, про необхідність побудови якого багато говорять в Україні. Але, запозичуючи західну модель політичного устрою, не так легко імпортувати практику застосування етичних принципів, що ними хизується якісна світова журналістика.

“Ваша організація взялася за справу дуже важливу для української журналістики – пропагувати християнські цінності та впроваджувати їх у

професійну діяльність. Ми повинні визнати, що українській журналістиці саме цього не вистачає, цих принципів. Через це місія, яку має Асоціація “Новомедіа”, є дуже важливою. Сподіваюся, що в своє п’ятиріччя ви маєте вже якісь успіхи. І мені хотілося б, щоб їх було набагато більше. Бо моральні медіа, моральні обличчя в українській журналістиці – це те, що має бути у нас. Адже не можна побудувати державу вільну і демократичну без морально-етичних засад. Це просто неможливо” [1, с. 2], – сказав В. Різун у своєму привітанні до п’ятиріччя заснованої протестантами журналістської “профспілки”. У цій промові директор Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка озвучив проблему, яка давно витає у повітрі: про неможливість побудувати фахову журналістику в обхід ціннісних орієнтацій, ігноруючи моральний колапс суспільства.

В історії цих медіа помітну роль зіграв релігійний фактор: “Першою і найзагальнішою лінією поділу між різними країнами – “хто куди потрапив” – є релігійна: найуспішнішими й найзmodernізованішими є країни з протестантською та конфуціанською етикою” [4, с. 30]. Аксиоматичною стала думка щодо протестантської Реформації як релігійної передумови виникнення журналістики. І. Михайлин твердить, що винахід друку не змінив духовну атмосферу в тодішній Європі; “Йшлося до того, що книгодрукування стане ще одним знаряддям насаджування католицької віри... через 35 років після винайдення друкарства... уже існували всі ознаки церковної цензури” [13, с. 37]. Коментуючи цей момент, М. Оласкі зазначає, що “інновація створює [нову] можливість; світогляди визначають, чи буде, і як швидко, використано винаходи” [19, с. 50]. Каталізатором змін стала Реформація, що санкціонувала раціональність, пошук істини, вищість потреб індивіда від інтересів держави, права на протест і критику владних кіл, свободу совісті, слова й друку, здатність особи пізнати правду й мати переконання, відмінні від позиції владаря чи більшості населення; вона “усунула монополію церкви на істину та єдино правильне розуміння й витлумачення Святого Письма, відкрила людині шлях до істини, утвердила її вільне право на інформацію, на пізнання світу всіма можливими засобами” [13, с. 41].

Шляхи запозичення цих моделей вельми непрості, бо Україна не має аналогічного досвіду незалежної журналістики. Отже, цей суспільний інститут тільки належить сформувати. З історичного досвіду виявляємо, що в англосаксів цей процес також не йшов легко. Це історія боротьби та болісного формування традиції. М. Біньон, журналіст міжнародного відділу лондонської “The Times”, під час свого виступу 10 березня 2011 року перед студентами відділення журналістики Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна у відповідь на запитання щодо перспектив ціннісної еволюції українських медіа сказав, що “двадцять років демократичного життя – досить молодий вік. Слід запастися терпінням і закладати основи тривалих змін”. Наприклад, британський парламент веде історію з XIII сторіччя. Традиції вимагають часу і дбайливого плекання.

Пізній протестантизм (баптизм, п'ятдесятництво, адвентизм), що уособлює протестантство на українських теренах, формується тут за умов, коли в англосаксонському світі цінності професійної журналістики було стверджено кров'ю працівників пера і законодавчо закріплено. Це не девальвує місії українського протестантства для вітчизняної журналістики.

Однак хотілося б застерегти від прагнення, говорячи про український протестантизм, видавати бажане за дійсне. Буде помилково переоцінити його сьогоденний статус і очікувати від протестантів потужних соціальних зрушень. Як зазначає В. Любашенко, “недоцільними є пошуки, що ними перейняті деякі публіцисти, ліків від наших економічних хвороб у протестантизмі. Він в Україні не накопичив істотного потенціалу впливу на економічні процеси і, думаю, ще довго його не матиме. Нереально очікувати від конфесії й політичної активності. Можна передбачити лише посилення деяких ініціатив у царині державно-церковних і міжцерковних стосунків, якщо в Україні йтиме до посилення жорсткості нової редакції Закону “Про свободу совісті і релігійні організації”. Але навіть політично спроектовані ініціативи протестантизму не означатимуть його виходу за коло чітко окреслених світоглядних пріоритетів. Найперспективніші галузі самореалізації конфесії – *моральне виховання*, освіта і філантропія. Однак максимальне залучення цього потенціалу можливе лише за відмови багатьох громадських, передусім релігійних інститутів від стереотипу зверхності, який за умов відкритого суспільства та неминучої при цьому поліконфесіоналізації не тільки гальмує позитивне вирішення ними соціальних проблем, а й сам розвиток багатьох конфесій” [11, с. 99, курсив наш – М. Б.].

З часу написання статті Любашенко (2001 рік) ситуація не зазнала принципових змін. Так, протестантські конфесії стабільно збільшують чисельність своїх послідовників. Розбудовується інфраструктура церков: виникає дедалі більше релігійних ЗМІ, культових приміщень, центрів соціальної допомоги, освітніх закладів. Серед вірних цих течій поволі зростає кількість осіб із вищою освітою, інтелігенції, бізнесменів. Окремі протестанти проникають у такі “мирські” сфери, як академічне середовище, журналістика, громадська діяльність, політика. Проте й надалі протестанти розвиватимуть культуру *впливової меншості* [16]. Їх вплив на суспільні процеси виявлятиметься через емісарів-індивідів, чия поведінка “у підтексті” схвалена церковною організацією, та утворювані ними громадські об'єднання.

Таке явище не є чимось новим. “Мені видається, – зазначає М. Богачевська-Хом'як, – що одна з головних причин живучості України та її народу лежить в органічній праці різних громадських організацій, які творили стрижень руху, що ми його звикли називати націоналізмом” [3, с. 226]. Досить часто це були братства з культурницькою місією під релігійними гаслами: “М. Драгоманов, а за ним і І. Франко, вважали, наприклад, штундистський рух в українському селянстві *прямим продовженням* “української Реформації” – братського руху XVI–XVII ст.: “*наше мужицтво тепер приходить на те, на чому стояло в козацькі часи XVI–XVII ст.*” [6, с. 312]. Важливе місце в діяльності громадських рухів посідає розвій біблійної традиції в українській культурі: згадаймо богословський пафос публіцистів барокової

України, роботу над випуском Острозької Біблії, євангельське братство кирило-мефодіївців з їх намаганням повторити шлях європейських народів, котрі свого часу читали опис виходу євреїв із Єгипту як пророчу парадигму власної історії. Греко-католицькі священики, що були головним джерелом галицької інтелігенції, заявили про свій вихід у культурницьку царину альманахом “Русалка Дністровая”. Дотепер видання УГКЦ не втрачають ні свого релігійного обличчя, ні громадянського звучання. Переклад Біблії П. Кулішем став поважним вираженням ідеї культурницького українства, “України в слові”, виходу української культури на світовий простір. Українське біблійне товариство (УБТ) засновано з ініціативи протестантів, вони ж мають першість у розповсюдженні його продукції. 2011 року УБТ завершило новий переклад Біблії сучасною українською мовою. Отже, громадські об’єднання, культурне посланництво, біблійна традиція постають, актуалізуються паралельно спалахам національного відродження в сферах культури, державності, суспільного життя, є важливими виявами громадянської позиції українців.

Особливо виразною національна орієнтація була серед українців-лютеран [9] і баптистів [5] Галичини, такою вона є і зараз [10]. Чіткий курс на українізацію має керівництво Всеукраїнського союзу церков християн віри євангельської [17, с. 309], хоч “постановка національного питання для радикального протестантизму, який у жодній країні світу ніколи не виступав у ролі національної Церкви, виглядає штучною” [11, с. 97]. І харизматичні церкви, попри обвинувачення в “безбатченківстві”, глобалістичній свідомості “перекотиполь”, досить часто виражають відповідальність за стан українського суспільства, пов’язують із ним свою життєву місію.

Найцінніший внесок у розвій української журналістики протестанти можуть зробити на ґрунті особистого морального вибору журналіста. Вихідці з консервативних релігійних кіл зі стійкими, сформованими цінностями, опірні до владного та економічного тиску, можуть ствердити українську журналістику з її коротким досвідом функціонування за демократичних умов [пор.: 12].

К. Воннер наголошує, що моральна свідомість українських протестантів становить осереддя вияву їх віри та знаменує радикальне розставання із соціалістичним минулим, “де думали перше, говорили друге, а робили третє, – стану речей, який Вердері називає “соціальною шизофренією”, породженою соціалізмом... Неофіти-протестанти... “живуть” своєю вірою згідно з Біблією, сполучаючи слово, мисль і дію” [20, с. 277]. Приєднання до громади пізнього протестантизму вимагає тотальної зміни способу життя. Це викликає культурний конфлікт, що зачіпає і найближче оточення, й соціальний статус особи. Однак прозеліта закликають не тільки чинити опір спробам уніфікувати його поведінку, а й заохочувати інших наслідувати його приклад. На думку К. Воннер, “сім десятиліть пропаганди, яка акцентувала колективізм і досягнення спільного блага, насправді породили гіперіндивідуалістів, переважно зосереджених на пошуку власної вигоди. Іронія полягає в тому, що євангеліки не тільки підтримують ті самі

колективістські ідеали, але також, як ми побачили, значною мірою відповідають їм. ... Привабливість євангельських спільнот навряд чи зникне; навпаки, вона буде посилюватися і поступово впливатиме на загальну практику, ідентичність і розуміння спільноти й моралі” [20, с. 285].

Особиста – релігійна – мораль є рушійною силою життєвої місії та професійної діяльності протестантів (“самоцінність праці [20] – у втіленні Христових завітів та уподібненні Христу. При цьому трудова етика набуває особливого євангельського заострення (“ви є сіль”, “ви є вибраними серед покликаних”), а суспільна упослідженість послідовників Христа постає її головним економічним рушієм” [11, с. 95]). У контексті нашої теми історичний досвід “радянського” протестантизму найбільше цінний як відносно масова форма політичного дисидентства релігійного походження. Релігійний консерватизм сформував особу, здатну опиратися машині державного тоталітаризму, готову на особисті жертви (іноді цілком буквальні) ради надприродних ідеалів. Радянське минуле протестантських церков – майже суцільний досвід незгоди, боротьби, перебування в опозиції, вираження громадянської непокори ідеологічній системі, що її (непокору) висловлювала згуртована випробуваннями спільнота. Такий етос актуалізується й за сучасних умов: “Багато вірних вибудовує моральну апологію своїх учинків усупереч культурним нормам і затим, незалежно від наслідків, використовує Божу прихильність і Його керунок вірним на життєвому шляху згідно Його плану як направні рейки, що допомагають їм справлятися з виниклими труднощами” [20, с. 279]. Українські журналісти можуть навчитись у протестантів досвіду протистояння економічному та політичному тискові – формам владного контролю, що найбільше деформують етичне обличчя вітчизняних ЗМІ, – досвіду переживання морального обов’язку як професійної та громадянської позиції.

В який спосіб це може статися?

1. Українським протестантам слід залишатися вірним своїм переконанням. Формувати не субкультуру, а культуру, зокрема, культуру журналістську на своєму ідейному, світоглядному матеріалі. Здолати хибну корпоративність. Набути навичок самокритики, самоаналізу всередині релігійної спільноти. Розвивати незалежні протестантські медіа.

2. Протестанти здобувають журналістську освіту й досвід і: а) йдуть у світські ЗМІ та орієнтують їх на ціннісні стандарти християнства; б) надають окремим релігійним виданням універсального, суспільного змісту, висвітлюючи будь-які питання з урахуванням релігійних вартостей. Як зазначав у своїй лекції М. Біньон, змінити моральний клімат національних медій можна через набуття журналістами етичної ваги. Персональний авторитет публіциста визначатиме впливовість його публікацій.

3. Українське суспільство може перейняти цей досвід, захотіти вийти з того модернізаційного роздоріжжя, на якому перебуває. Це питання найперше індивідуального вибору. Принципи демократії не встановлювалися “згори”, а виборювалися шляхом протистояння уряду з боку громадських утворень.

На перший погляд, консервативні цінності й професійна журналістика здаються несумісними явищами. Однак преса може спиратися не тільки на так звану відстороненість, безоціночність, перебувати не тільки в рамках позаморальності чи аморфних “загальнолюдських” цінностей. Відомі й інші прецеденти: американська “Christian Science Monitor” [2; 15, с. 227–228], ватиканська “L’Osservatore Romano” [15, с. 231–232], французька “Le Croix” входять до найкращих газет світу.

Консервативний сектор загальної журналістики може спиратися на Біблію як авторитетний верифікований цивілізаційний текст, спільний для всіх гілок християнства, а також для юдаїзму та ісламу [14]. Концепцію *біблійної журналістики* викладаємо за працею М. Оласкі “Говорімо правду. Як оживити християнську журналістику” (1996).

Головна перевага і мета християнської журналістики – правдивість. Передбачається, що християнські журналісти говорять істину, якій самі довіряють, в якій упевнені, в існування та пізнаванність якої вірять. У біблійній журналістиці об’єктивність – представлення біблійного погляду на проблему, віддзеркалення біблійного світогляду. Ступінь об’єктивності матеріалу залежить від міри висвітлення цієї теми в Біблії. Чим менше Біблія говорить про щось, тим обережнішою і зваженішою має бути позиція журналіста, й навпаки: “Біблійна об’єктивність означає показ небезпеки гомосексуальності; врівноважувати такі історії, надаючи адекватну увагу гей-активістам, є безбожною журналістикою. Подібно, у статті, що показує печальні наслідки зради в гетеросексуальному подружжі, немає необхідності цитувати джерела, що захищають подібну практику” [19, с. 23].

Звичайно, це суперечить світському розумінню об’єктивності, яке Оласкі називає “врівноважуванням суб’єктивностей” та вважає світський підхід не менш нормативним і обмеженим. Переконання та установки будь-якого журналіста стосовно маси явищ неминуче є константними, аксіоматичними: “Репортери ніколи не відчувають потреби збалансувати твердження щодо необхідності боротьби з раковими захворюваннями судженнями щодо “переваг” хвороби на рак” [19, с. 25].

Рецепція біблійного тексту залежить від позиції конкретного автора. Герменевтичні рамки визначають простір дискусій, в якому є місце для авторського погляду. Однак мета біблійних журналістів – підкреслювати не особисту точку зору, а біблійний світогляд. Такий підхід не може народитися у світському просторі з його аксіологічним плюралізмом, де, зазначає Т. Кузнєцова, “не існує єдиних критеріїв цінності взагалі, відсутні єдині для всіх ідеали. Людина вибирає саме ті цінності, які найбільше відповідають її уявленням про ідеал” [7, с. 15]. Однак трохи нижче дослідниця обмовлюється: “Вищі цінності, як правило, є позачасовими, позаісторичними, вони визначають загальний характер людської діяльності” [7, с. 17], але не коментує суперності цих тверджень, не пояснює різницю між цими видами цінностей та межу між їх сприйняттям і реальністю.

Протистояння ідеалу й дійсності, бажаного й наявного, намірів і дій біблійна журналістика пояснює конфліктом між Божою святістю й людською гріховністю. Біблійні закони не є цілком іманентними людині. Вони не є людським витвором. Людина не є мірою всіх речей, не є носієм остаточної істини. Індивід потребує настанови, проте зверненої до особистості, керування, виправлення дій, покарання вад: і свободи, й контролю.

Право людини читати Біблію та особисто тлумачити її неодмінно передбачає критичну оцінку. Як вважали протестантські публіцисти, статус “Писання перебуває понад усе, включаючи королів, тому піддані лишаються відданими їм, оцінюючи королів згідно з біблійними стандартами” [19, с. 57], а виправлення суспільних ганджів принесе користь усім, і самодержцю в тому числі. Особисті вчинки й якості характеру посадовця, а не статус, наданий йому Провидінням, гідні похвали. Розуміння того, що найвищий закон походить від Бога, дозволив переосмислити багато політичних традицій, уключаючи необхідність монархічного домінування й контролю.

Царство Боже не дорівнює інтересам держави. Бог панує всюди, й людина може служити Йому безпосередньо в будь-якій сфері життя: уряді, журналістиці, освіті, бізнесі, звичайно, не пропагуючи анархії та екстремізму. Журналісти “мали власну сферу компетенції та могли апелювати до біблійних принципів, коли чиновники намагалися обмежити їх повноваження” [19, с. 53].

Абсолютний авторитет Біблії вимагає від журналістів критикувати церкви й суспільство за однаковими критеріями; підтримувати сторону, що бореться за біблійні принципи; говорити правду про свої помилки, ганити провини “своїх” і хвалити переваги противників незалежно від статусу, суспільної ваги й інтересів політичного моменту. Така спрямованість критики відрізняє журналістику від піару, а опора на точні факти – від пропаганди.

Опосередкований біблійний погляд на будь-що не повинен перетворюватися на моралізацію. Оласкі закликає відображати явища, не вдаючись до проповідування, створювати образи, а не перелічувати факти, розважати, борючись за свідомість читача.

Журналістам не слід упадати й у безпідставний оптимізм: “Усі новини є Божими новинами” [19, с. 31]. Погані вісті виявляють людську зіпсованість, спонукаючи шукати альтернативи – Божої святості.

Із цих позицій сенсацією в біблійному сенсі є непроминальні феномени, що їх можна вписати в контекст біблійного світогляду й цінностей: “видатні події, природні явища, дивовижі, страхіття, сатанинські прояви, Божі суди над відомими грішниками, видатні збавлення, відповіді на молитву” [19, с. 105]. Такий погляд спирається на критичну традицію біблійних пророків, котрі проговорювали моральні та соціальні вади сучасників – євреїв і язичників. Отож, церква й суспільство перебувають під спільним Божим законом, згідно якого будуть судимі. Завдання біблійної журналістики – визначити, викрити зло і порок, закликати до їх викорінення (“тільки виявлення гріха та його покарання гарантують мир і безпеку суспільства” [19, с. 260]), продемонструвати духовне коріння соціальних лих.

Правдивість вимагає побудови адекватної картини світу. Серед іншого, виразність текстів біблійної журналістики визначається:

- пошуком конкретних деталей. Вони роблять історію реалістичною, створюють видиму картину;
- персоніфікацією. Характеризувати манери й тип мислення продуктивніше, ніж описувати зовнішність. Персоналії дозволяють читачеві ототожнити себе з ними та спроектувати себе в описуваній ситуації;
- показом характерів у дії, рухові: доланні перешкод, конфліктах між індивідами, особою та фізичними перешкодами, природними нахилами та ідеалістичними прагненнями;
- журналістським “фундаменталізмом” – розкриттям “вічних тем”: любові, пригоди, трагедії, таємниці тощо;
- різкими фактами й стриманими коментарями. Це розслідувальна журналістика, що не надає переваги “істерії над історією” [19, с. 229]. Саме брак фактичного матеріалу породжує голослівність і багатослів'я журналістських творів. У свою чергу, факти підводять до виявлення їх причин. Однак наведення фактів вимагає драматизації, задіяння всієї організації чуття. Важливо не так проговорити висновки, як підвести до них, їх обґрунтувати: правдивість біблійних цінностей мусить витікати з практики, підтверджуватися нею.

М. Оласкі твердить, що запорукою незалежної біблійної преси є професіоналізм журналістський та бізнесовий, доходи від реклами й продажу накладу, розуміння церквами важливості християнської журналістики.

Висновки. Отже, слабким місцем у розвитку демократичних медіа в Україні є продажність журналістів, похідна від моральної розгубленості суспільства. Внеском протестантської журналістики в роботу українських ЗМІ може бути їх досвід персональної та групової етики, що спирається на релігійні переконання та є підґрунтям професійної й громадської діяльності. Протестантським журналістам слід орієнтувати церковні медіа на висвітлення загальносуспільної проблематики, а також ангажуватися в роботу світських видань. Ідеологічною базою такого переходу може бути концепція *біблійної журналістики*.

Література

1. Асоціацію “Новомедіа” поздравляють с пятилетием // Бюлетень Новомедіа. – 2009. – № 2(9). – С. 2–3.
2. Афанасьев В. Американская газета “Крисчен сайенс монитор” и телевизионный канал “Монитор ченнел”, их развитие и проблемы / В. Афанасьев // Вестник Московского университета. – 1995. – № 6. – С. 45–59. – Серия 10. Журналистика.
3. Богачевська-Хом'як М. Ідеологія та громадське підложжя українських організацій: спроба дефініції націоналізму / М. Богачевська-Хом'як // Україна модерна. – 1999. – Ч. 2–3. – С. 225–229.
4. Грицак Я. Життя, смерть та інші неприємності / Я. Грицак. – К. : Граніт, 2008. – 232 с.
5. Домашовець Г. Нарис історії Української євангельсько-баптистської церкви / Г. Домашовець. – Ірвінгтон ; Торонто, 1967. – 596 с.
6. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій / О. Забужко. – 3-тє вид., випр. – К. : Факт, 2007. – 640 с.

7. Кузнєцова Т. Аксиологічні моделі мас-медійної інформації / Т. Кузнєцова. – Суми : Університетська книга, 2010. – 304 с.
8. Лункин Р. Протестанты и политические конфликты в Евразии: спасение души и управляемая демократия / Р. Лункин // Религия и конфликт / под ред. А. Малашенко и С. Филатова ; Моск. центр Карнеги. – М. : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2007. – С. 175–222.
9. Любащенко В. Історія протестантизму в Україні / В. Любащенко. – Львів : Видавнича спілка “Просвіта”, 1995. – 350 с.
10. Любащенко В. Лютеранська церква в Україні : пошук національної ідентичності / В. Любащенко // Богословські роздуми. – 2003. – № 1. – С. 163–182.
11. Любащенко В. Протестантизм в Україні: творення стереотипів триває / В. Любащенко // Ї. – № 22. – 2001. – С. 90–103.
12. Малуха М. Церква як джерело української меритократії / М. Малуха [Електронний ресурс] // Українська правда. – 8.06.09. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2009/06/18/4033427>
13. Михайлин І. Історія української журналістики. Період становлення: від журналістики в Україні до української журналістики : підручник для вищої школи. – Вид. 3-тє, доп. – Х. : Прапор, 2005. – 320 с.
14. Пономаренко Л. Свобода слова: біблійно-медійний аспект / Л. Пономаренко // Теле- та радіожурналістика. – 2010. – Вип. 9. – Ч. 2. – С. 123–127.
15. Потятиник Б. Патогенний текст / Б. Потятиник, М. Лозинський. – Львів : Місіонер, 1996. – 296 с.
16. Черенков М. Культура впливального меншинства / М. Черенков. – Симферополь : ДИАЙПИ, 2010. – 204 с.
17. Яроцький П. Стан пізнопротестантських конфесій / П. Яроцький // Україна релігійна : колективна монографія. Книга перша : стан релігійного життя України. – К., 2008. – С. 302–330.
18. Nida E. Message and mission. The communication of the Christian faith / E. Nida. – Pasadena, California : William Carey Library, 1960. – 248 p.
19. Olasky M. Telling the truth. How to revitalize Christian journalism / M. Olasky. – Wheaton, Illinois : Crossway Books, 1996. – 294 p.
20. Wanner C. Advocating new moralities: conversion to evangelicalism in Ukraine / C. Wanner // Religion, State and Society. – 2003. – Vol. 31, № 3. – P. 273–287.

Отримано 01.02.2012

Summary

Balaklytskyi Maksym. The prospects of protestant journalism in Ukraine.

The paper studies the experience of personal and group ethics of Protestant journalists, which is based on religious beliefs and is the basis of their professional and social activities.

Keywords: *journalism, media, Protestant, values, the Bible.*